

Olje og lobbyøkonomi

Oljeindustriens lobbykampanje for lavere oljeskatt har kostet millioner av kroner, men avkastningen ser ut til å bli dårlig. Regjeringen avviser industriens krav, og stemningen på Stortinget synes like avvisende. For norsk økonomi er det godt at produktiv virksomhet fortsatt er mer lønnsomt enn investering i storslått lobbyaktivitet.

En aktiv meningsutveksling er essensielt for at demokratiet skal fungere, og den som deltar i den offentlig debatten, bidrar derfor til et viktig felles gode. Det er bra at ulike aktører lufter sitt syn offentlig, også i saker der de selv er part. Dette gjelder selvsagt også for oljeselskaper.

Det er ikke alltid lett å si hvor skillet går mellom debatt deltakelse og lobbyvirksomhet. Hvis lobbykampanjer fører til bedre politiske beslutninger eller en åpnere meningsutveksling, kan de i en viss forstand sies å være produktive. Men når én part i en sak bruker store ressurser på lobbyaktivitet, vil motparten gjerne svare med samme mynt for å opprettholde balansen. Og når lobbyaktiviteten går over til å bli en konkurranse om oppmerksomhet, uten å bringe fram nye momenter, er det – samfunnsøkonomisk sett – snakk om ren sløsing.

Anta at en bedrift ønsker skattelette, og tror at en lobbykampanje vil være avgjørende for hvorvidt skatteletten vedtas. For bedriften vil det da være lønnsomt å investere i kampanjen så lenge forventet effekt av den siste krona, målt i spart skatt, overstiger det bedriften kan tjene på å bruke krona i produktiv virksomhet. Hvis lobbyaktivitet har stor forventet effekt, kan det være optimalt for bedriften å bruke mye ressurser på slikt. Men i så fall blir disse pengene ikke satt inn i bedriftens produksjon. En del økonomer mener at dette er et hovedproblem for mange u-landsøkonomier som er rike på naturressurser: Fordi det faktisk kan være *mer* lønnsomt å delta i kampen om honningkrukken enn å sette igang ny produktiv virksomhet, tappes produksjonslivet for de mest talentfulle og kreative menneskene.

Norge er ett av få land der store funn av verdifulle naturressurser er blitt en velsignelse for økonomien, snarere enn en forbannelse. De norske oljeforekomstene ikke i særlig grad ført til den typen ødeleggende kamp om rikdommen som vi ser mange andre steder. Det skyldes ikke minst at vi har stabile og godt utviklede institusjoner, og at staten tidlig la klare premisser for hvordan petroleumsressursene skulle forvaltes. Det er ikke gjort i en håndvending å påvirke den norske statens håndtering av petroleumsressursene. Slik bør det også være. Viktige institusjoner for å oppnå en slik stabilitet er et byråkrati med høy kompetanse, og et politisk system der personlig integritet – heldigvis – fortsatt står høyt i kurs.

Oljeindustriens samarbeidsprosjekt Kon-Kraft, som har stått sentralt i skattedebatten, skal ha brukt ti millioner kroner bare til ekstern konsulenthjelp. Hvor mye som har gått med av interne ressurser, kan en bare gjette på. Det har likevel vært underlig å observere hvor liten vekt Kon-Kraft har lagt på rent økonomfaglige argumenter. Med utgangspunkt i Kon-Krafts egen problembeskrivelse, hadde det vært naturlig å forvente at de ville foreslå endringer av fradragsreglene i oljeskattesystemet. I stedet tok de til orde for å fjerne (eller redusere) særskatten for alle nye prosjekter, noe som ville vært jevngodt med at staten *ga bort* til selskapene all (eventuelt deler av) oljen og gassen fra disse prosjektene. Men i Kon-Krafts skatterapport finnes knapt noen logisk sammenhengende tankerekke som forklarer

hvorfor akkurat dette tiltaket, som tross alt ville vært nokså dramatisk, skulle være det beste for å bøte på problemene de selv beskriver.

I stedet for å sikre en solid faglig holdbarhet i argumentasjonen, har Kon-Kraft forsøkt å gi et tynt argument tyngde ved å gjenta det tilstrekkelig mange ganger overfor tilstrekkelig innflytelsesrike personer. Heldigvis ser dette ut til å ha provosert politikerne heller enn å blidgjøre dem. Olje- og energiminister Einar Steensnæs sa følgende til Dagens Næringsliv den 12. mai: ”De har valgt feil strategi når de går ut på den måten. (...) Dette slår som en bumerang tilbake på dem.” I samme avis kommenterte Arbeiderpartiets Hill-Marta Solberg oljeindustriens kampanje slik: ”De kommer nok igjen. Derfor kan det være greit å gi et tydelig signal allerede nå: (...) Når vi ser inntjeningen i selskapene og deres begrunnelse for kravene om senkning av skatt, er det ingen grunn til å støtte dette.”

For norsk økonomi er det godt nytt at det fremdeles synes lite lønnsomt å bruke millioner av kroner på å kjempe for en dårlig sak. Næringslivet bør for all del fortsette å delta i den politiske debatten. Men de virkelig store pengebeløpene bør de heller investere i produktiv virksomhet. I denne saken fortjener et kompetent Finansdepartement og politikere med ryggrad honnør for å ha satt foten ned.